

MÁŘINA KUCHARKA. RECEPTY. KRONIKA NAŠEHO ŽIVOTA.
Zapsala Marie Stejskalová, hospodyně v rodině Leoše Janáčka.

Vydalo Moravské zemské muzeum v Brně v roce 2020.

Autorský tandem Šárka Zahrádková a Jiří Zahrádka představil v roce 2020 široké veřejnosti knižní publikaci s názvem *Mářina kuchařka. Recepty. Kronika našeho života* s dovětkem *Zapsala Marie Stejskalová, hospodyně v rodině Leoše Janáčka*. Mohlo by se zdát, že se jedná pouze o kuchařskou knihu, popis receptů na různé pokrmy či přípravu jídel. V Archivu Leoše Janáčka, dokumentačním fondu Moravského zemského muzea, se dochoval kuchařský sešit, který obsahuje nejen recepty, ale i četné zápisky, poznámky a informace týkající se rodinného života hudebního skladatele Leoše Janáčka. Autorkou kuchařky byla totiž Marie Stejskalová (1873–1968), domácky nazývaná Mářa, která více než čtyřicet let pracovala jako hospodyně u Janáčků a mezi své recepty zapisovala také poznámky vztažující se k životu a dílu svého zaměstnavatele, které nazvala *Kronika našeho života*. Stejskalová původně pocházela z Jamného, v Brně vystudovala školu Ženského vzdělávacího spolku Vesna a jako vyučená švadlena nastoupila v 21 letech do služby k Janáčkům. Zde působila jako hospodyně až do skonu Zdenky Janáčkové, poté (v roce 1938) se přestěhovala do Brna-Židenic.

Záznamy kuchařských receptů začaly vznikat pravděpodobně až po smrti

Janáčkovy dcery Olgy (po roce 1903), nejvíce pak od roku 1910 (po přestěhování rodiny do nového bydliště – dnes Památník Leoše Janáčka na Smetanově ulici v Brně) a končí rokem 1938, úmrtím paní Zdenky. Velmi zajímavé jsou záznamy, od koho recept nebo postup Marie Stejskalová získala. Jde nejčastěji o recepty na sladké pokrmy, domácí zavařeniny, nápoje i několik hlavních chodů. Masité pokrmy však připravovala převážně sama paní domu. Mezi kuchařské postupy jsou pak vkládány autorčiny poznámky o životě u Janáčků. Najdeme zde mnohdy jedinečné informace ke genezi některých Janáčkových děl či stručné popisy určitých událostí. Stejskalová autenticky zachycuje své postřehy, byť jednoduše a skromně.

Editoři opatřili publikaci četnými poznámkami k jednotlivým osobnostem a zaznamenaným situacím. Text doplňují ilustrace výjevů ze života Janáčkovy rodiny, jak jej ztvárnila výtvarnice Vendula Chalánková. Pro toto výtvarné ztvárnění se rozhodli již kurátoři Moravského zemského muzea v roce 2018, kdy byla návštěvníkům zpřístupněna výstava *Doma u Janáčků* (23. 11. 2018 – 24. 2. 2019). Hlavní vizuál byl vytvořen právě konceptuální umělkyní Vendulou Chalánkovou, která zvolila osobité komiksové pojetí

pro výstavu i pro krátká propagační videa z Janáčkovy života. S její tvorbou na toto téma se můžeme setkat i na webových stránkách www.leosjanacek.eu. Na zmíněné výstavě se mohli diváci vůbec poprvé seznámit se sbírkovými předměty ze soukromého skladatelova života, ať už to byly knihy ze skladatelovy knihovny, umělecké předměty z domácnosti, toaletní potřeby, nádobí, ošacení, ale i kolekce lidových výšivek. Do výstavy byly zakomponovány také úryvky ze vzpomínek hospodyně Marie Stejskalové, Zdenky Janáčkové nebo Janáčkových žáků na život u Janáčků.

Marie Stejskalová poskytla v padesátých letech 20. století redaktorce a spisovatelce Marii Trkalové osobní zповěď na toto téma, kterou spisovatelka zapsala a uveřejnila v knize nazvané *U Janáčků* (první vydání 1959). Zachytila zde obraz manželského soužití Leoše a Zdenky Janáčkových, prolínání soukromého a uměleckého života na pozadí zvrátů či úspěchů skladatelovy tvorby a kariéry, získaný však se značným

časovým odstupem od popisovaných událostí. Naproti tomu v Mářině kuchaře jsou postřehy a pocity zapsány autenticky v časovém sledu bez větších prodlev.

V reprezentativní publikaci se setkáme s přehledným členěním kapitol – úvod, ediční poznámky, recepty, Jak se jedlo u Janáčků, Kronika našeho života, prameny a literatura, rejstřík. Velmi pozitivně lze hodnotit grafickou úpravu publikace (grafický design Barbara Zemčík) s množstvím fotografií pokrmů, nově uvařených a nafocených, a kresebných skic. Publikace zahrnuje také bohatou pramennou a materiálovou základnu a seznam použité literatury. Kniha zaujme laické i poučené čtenáře. Lze k ní přistupovat jako ke kuchaře, či jako k dílu zachycující důležitá data a mezníky všední každodennosti významného hudebního umělce.

Miroslava Šudomová